

10.Sınıf Tarih Konu Özetleri

7.Ünite : Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni
1.Bölüm : Osmanlı Millet Sistemi

7.1.1. OSMANLI TOPLUM YAPISI

Osmanlı Devleti'ni kuran Kayılar, aynı kökten gelen, kültürleri aynı olan, aynı dili konuşan Türk topluluğu olmanın yanında, ümmete de (Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü) bağlıydılar. XIV. yüzyıl başlarından itibaren yapılan fetihlerle Osmanlı Devleti, Rumeli'ye doğru genişledi. XVI. yüzyılda, devletin büyümesine paralel olarak, bu coğrafya üzerinde yaşayan Müslüman ya da gayrimüslim diğer birçok millet Osmanlı toplumuna katıldı. Böylece Osmanlılar, aynı topraklar üzerinde yaşayan, birçok dile ve dine mensup milletlerin oluşturduğu dünyanın en güçlü ve uzun ömürlü devletlerinden biri oldu.

Osmanlı toplumu töre ve İslam hukukuna göre düzenlenmişti. Osmanlı toplumu farklı din, dil ve ırktan insan topluluklarından oluşuyordu. Ancak devlet içinde herkes eşit statüde yer alıyordu. Öyle ki Osmanlı toplumu, Osmanlı Devleti'nin adaletli politikası sayesinde paylaşımcı, bencillikten uzak, birbirleriyle iyi ilişkiler içinde ve mutlu yaşayan insanlardan oluşan bir toplum niteliğindedir. Osmanlı toplumu genel olarak yönetenler (askerî) ve yönetilenler (reaya) olarak iki gruptan meydana geliyordu. Yönetilenler grubu Müslim ve gayrimüslim şeklindeydi. Osmanlı toplum yapısında sınıf ayrımı kesinlikle söz konusu değildi. Devlete hizmet karşılığı Müslüman reayadan askerî sınıfa geçmek mümkündü.

7.1.2. OSMANLI MİLLET SİSTEMİ

XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin fetihlerle genişlemeye başlamasıyla etnik yapısı da değişti. Zamanla birçok millet Osmanlı toplumu içinde yer aldı. Osmanlı Devleti'nde egemen güç Türkler olmakla beraber ülkede Rumlar, Ermeniler, Bulgarlar, Slavlar ve Araplar gibi birçok ulus beraber yaşadı. Osmanlılar farklı dinî ve kültürel kimliklere sahip toplum kesimlerini ırk esasına göre değil din esasına göre teşkilatlandırdı. Millet sistemi olarak adlandırılan bu teşkilatlanma, çok farklı etnik ve dinsel gruplardan oluşan insanların imparatorluk yapısına uydurulmasıyla meydana gelen özgün bir toplumsal yapılandırma. Bu sistemde; din ve mezhep temelinde ayrılan toplumsal bütünlüklere devlet egemenliğini tanımaları ve belirli bir vergi yükümlülüğü karşısında iç toplumsal örgütlenişleri ile din, dil, eğitim ve hukuk alanında özerklik tanındı. Neticede Osmanlı Devleti, millet sistemi ile sınırları içerisinde yaşayan milletlere karşı inanç ve ibadet özgürlüğü tanıyarak, bu milletlerin Osmanlı çatısı altında kaynaşmasını sağladı.

Osmanlı Devleti'nde halkın yönetimi ırk esasına göre değil, düşünce ve inanç esasına göre örgütlendi. Osmanlı toplumunda Müslümanlar hâkim millet konumundaydı. Müslümanlardan sonra en kalabalık topluluğu Ortodoks cemaati oluşturuyordu. Ortodoks cemaatler; Rumlar, Eflâk-Boğdanlılar, Karadağlılar, Sırp ve Bulgarlar idi. Ayrıca Osmanlı toplumunda Ermeni, Musevi (Yahudi), Süryani, Nasturi ve Kildani cemaatleri de vardı. Bu insanlar kendi ibadet yerlerini açma ve inançlarını yaşamada özgürdüler. Kildani ve Nasturiler Mardin, Maraş, Van, Siirt, Halep gibi yerlerde dağınık hâlde yaşıyorlardı. Devlet bu toplulukların dil ve kültürlerine karışmazdı. Bunların çoğu vergi vermez, askerlik yapmazdı.

Osmanlı Devleti, hâkim olduğu bölgelerdeki gayrimüslimlere büyük bir tolerans uygulayarak onları dillerinde, inançlarında ve kendi aralarındaki ilişkilerde serbest bıraktı. Nitekim Fatih Sultan Mehmed İstanbul'u fethettiğinde Rum patriğini, Hristiyan cemaatinin lideri olarak tanıdı ve ona geniş yetkiler verdi. Fatih, Rum cemaatine tanıdığı hak ve yetkileri Ermeni ve Yahudilere de tanıdı.

II. Bayezid Dönemi'nde İspanya'daki baskı ve katliamdan kurtarılan Yahudiler, Osmanlı Devleti'ne mülteci olarak getirilerek Selânik ve İstanbul'a yerleştirildi (1492). Osmanlı Devleti'nin adaletli ve hoşgörölü yönetimi sayesinde rahat bir yaşama kavuşan Yahudiler ticaret, bankacılık ve sarraflık gibi işlerle uğraşarak kısa zamanda zenginleştiler.

Osmanlı yönetiminde Ermeniler hoşgörölü içinde inanç özgürlüğünden yararlandılar ve Türklerle en fazla kaynaşan topluluk oldular. Fatih, Ermenilerin hem yönetim işlerini hem de dinî işlerini kolaylaştıracak örgütlenmeleri için İstanbul'da Gregoryan Ermeni Patrikhanesini kurdu (1461). Bundan dolayı, Balkanlar, Kırım, Orta ve Doğu Anadolu ve Kafkasya'dan birçok Ermeni İstanbul'a göç etti. Bizans Dönemi'nde Anadolu'nun çeşitli yörelerine dağılmış 100 bin Ermeni yaşıyordu. Osmanlı Devleti'nin farklı dinlere tanıdığı inanç özgürlüğü politikası sayesinde Osmanlı sınırları içerisindeki Ermenilerin nüfusu 600 bin civarına ulaşmıştı.

Osmanlı Devleti'nde gayrimüslim topluluklardan biri de Süryanilerdi. Ortodoks Bizans Dönemi'nde çeşitli baskılara maruz kalan Süryaniler, önce Selçuklular daha sonra da Osmanlılar sayesinde son derece rahat ve huzurlu yaşadılar. Çünkü Türkler; Rumlar ve Ermeniler gibi kimsenin dinine ve inancına karışmıyor, hiçbir baskı ve zulüm yapmıyorlardı. Bu yüzden Süryaniler de Osmanlı'nın Anadolu'ya hâkim olduğu dönemde de rahatça Osmanlı egemenliğini tanıdılar.